

Over de stijlopvattingen der ikonen is bij dit chronologisch overzicht reeds een en ander gezegd. De katakomben, die de Joodsche begraafwijze (in rotsholen) voortzetten, kregen op hun wanden Heidensch-Romeinsche en Alexandrijnsche kunstvormen: fresco's, die steeds, al was het maar in medaillon, het „portret” bevatten, en die niet tot Rome beperkt bleven, maar die de archeologische opgravers ook vinden in de geheime of openbare plaatsen van samenkomst der eerste Christenen van Egypte, Syrië, enz. Eenige der oudste bekende ikonen, thans ondergebracht te Kiev in het „Museum der Geistlichen Akademie” (ik ken voor dit „Geistliche” geen evenwaardig Nederlandsch woord), zijn oud-Christelijke ikonen uit het Catharinaklooster op 't Sinaï-schiereiland, een vóór-Justiniaansche Stichting. Te oordeelen naar den éénigen, geweldig gebaarden heilige, die door alle schrijvers als staal dier Sinaïtische kunstwerken wordt gereproduceerd, is van die ikonen niet veel meer over.

Deze eerste ikonen-tijd wordt ondanks zijn voorgeschiedenis genoemd de tijd van den puur Griekschen, of wat in dit verband hetzelfde is, Byzantijnschen stijl.

Dan beginnen echter nieuwe invloeden te werken uit het nabije Oosten, dat zelf weer onder de bekoring leeft van Perzië, Indië en het verre China. Het is door dit contact met Syrië en Klein-Azië, dat nieuwe, meer orientalsche vormen de ikonen binnendringen. Maar een vernieuwing van den vorm beteekent altijd tevens een infiltratie met een nieuwen inhoud. Hoe trouw een Syrisch, of later een Russisch copieerder een Byzantijnsche ikoon ook wilde „navertellen” op de plank, die de priester hem te beschilderen gaf, iets van het andere nationale gevoel kwam bij 't zoo mooi mogelijk copieeren met de verf mee op het paneel, immers werd geboren uit een persoonlijke religieuze of aesthetische beleving. Geen schildering en geen tijd ontkomt aan die wisselwerking, die bij de ikonen, zij mogen nog zoo zeer als gewijde voorwerpen behandeld zijn, zichtbaar is.

Als de Grieksch-Oostersche periode haar grootste kracht heeft gekend, volgt voor de ikonen in den tijd der westersche Renaissance de Grieksch-Italiaansche stijlperiode. Dan zal niet de strenge Byzantijnsche lijn in mozaiek tot de Italiaansche kerken doordringen, zooals in 600 tot 1200 geschied is, maar omgekeerd zal de wederopleving der antieke kunst binnen Italië, welke wij de Renaissance noemen, haren losmakenden invloed óók op den strengen stijl van de ikoon doen gevoelen. Dan is het, dat de Russische ikonenschilder Russischer, d.w.z. minder dogmatisch-Byzantijnsch mag worden, meer naar zijn eigen aard: briljanter, levender, menschelijker en met een uitgesproken behoefte aan een persoonlijker verband met God.

Gij moet u overigens die losmaking van het Byzantijnsche in de Russische kunst niet al te uitbundig voorstellen. Het dogmatische, het rechtlijnige,